

Varga Anita*

**CENTRUMOK ÉS PERIFÉRIÁK
DUNAÚJVÁROS KULTURÁLIS
INTÉZMÉNYRENDSZERÉNEK HELYE
A MEGYEI JOGÚ VÁROSOK KÖZÖTT**

*CENTERS AND PERIPHERIES THE PLACE OF THE CULTURAL
INSTITUTION OF DUNAÚJVÁROS BETWEEN THE CITIES WITH
COUNTY RIGHT*

ABSTRACT

From the beginning of the XXI. century, the operation of the institutions is getting to be harder, the attendance is getting to be lower. This fact is certified by numeral datas. The statistical analyses are confined to the operational datas of the cultural institutions. In the course of the preparing the complex analysis was important to consider that the datas - given by the Hungarian Central Statistic Office – didn't provide comprehensive informations about the attendance, status and relations of the cultural institutions. Despite of the wrong tendency of the external circumstances - according to their possibilities - the institutes calculate with the demand of the users. It is important to maintain and preserve the operability of the cultural institutes in Dunaújváros, because the closing any of them would give an incorrigible deficit in the life of the city. The parts of the system operate properly and independently. After the economic alteration happened a significant realignment in the cultural sector, the trift became the main principle.

1. Bevezetés

A regionális intézmények kialakításával, fejlesztésével összefüggő feladatokat programszinten szükséges szerepeltetni¹. Csapó Tamás² „A megyei jogú városok regionális funkciói” című munkájában összevetette a hazai megyei jogú városokat. A vizsgálat négy kategóriába sorolta a regionális funkciókat. (1) Igazgatási és (2) gazdasági regionális funkciók szerinti összehasonlításában (az állami dekoncentrált szervek és intézmények, valamint a gazdasági, pénzügyi, kommunális, műszaki, infrastrukturális szervek tekintetében) a vizsgált huszonkét város közül Dunaújváros a huszadik. (3) Humán regionális funkciók szerinti összehasonlításban a kulturális, oktatási és tudományos intézmények számát tekintve a tizenhatodik, egészségügyi, szociális és egyéb intézmények számát tekintve a tizenkilencedik. (4) Az új regionális szerepkörök összehasonlításában (új intézmény, hipermarket, regionális bank

* Varga Anita főiskolai adjunktus, Dunaújvárosi Főiskola Vezetés- és Vállalkozástudományi Tanszék

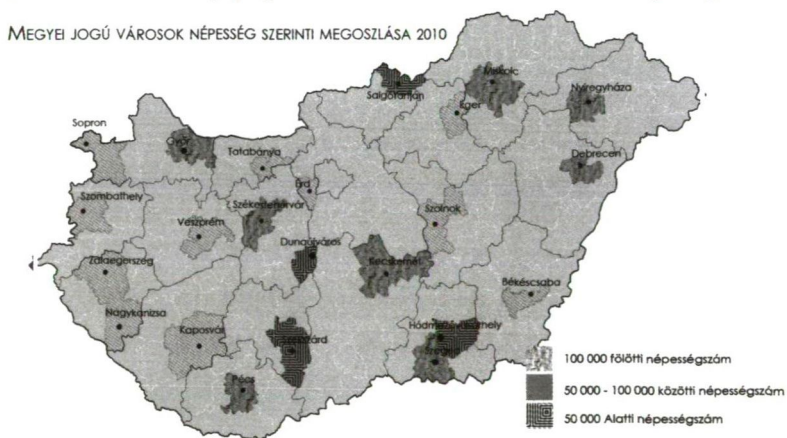
és biztosító) és a magyar megyei jogú város regionális szerepköreinek (súlyozott pontszám szerint) összesített rangsorában egyaránt a huszonegyedik. Dunaújváros Megyei Jogú Város a regionális funkciók összehasonlításában az utolsók között található (a régió központja Székesfehérvár), azonban a jelen kutatáshoz kapcsolódó területeken (kultúra) előnyösebb pozícióban, a tizenhatodik helyen van. Csapó Tamás kutatási megállapítása alapján Dunaújváros regionális funkcióval alig rendelkező, részleges felsőfokú központ (Tatabánya, Szekszárd, Salgótarján, Nagykanizsa, Hódmezővásárhely mellett). A városok öt fokozatú hierarchia-besorolási rendszerében a város az ötödik szinten helyezkedik el.

2. A megyei jogú városok kulturális intézményrendszerének jellemző adatai

A tanulmány ezen része a Központi Statisztikai Hivatal által szolgáltatott adatok alapján épült fel. Magyarország területén 23 megyei jogú város található, melyek közigazgatási rangjuk alapján változó képet mutatnak. Hazánk nagyvárosai közül 18 megyeszékhelyű státuszban van, míg 5 várost (Sopron, Érd, Nagykanizsa, Dunaújváros és Hódmezővásárhely) megyei jogú városként tartanak számon. A városok többsége hosszú történelmi múltra tekint vissza. Tatabánya (1947) és Dunaújváros (1951) a szocialista korszakban váltak várossá az ipartelepítés következtében. Sajátos módon a főváros növekvő ütemű agglomerációjának köszönhetően 1978-ban kapott városi rangot Érd. A megyei jogú városok közül 8 település (Győr, Pécs, Székesfehérvár, Kecskemét, Szeged, Miskolc, Nyíregyháza, Debrecen) népessége haladja meg a 100.000 főt, a városok többségében a népességszám 50.000-100.000 fő között alakul. Az 1. ábra hazánk megyei jogú városainak népesség szerinti megoszlását szemlélteti.

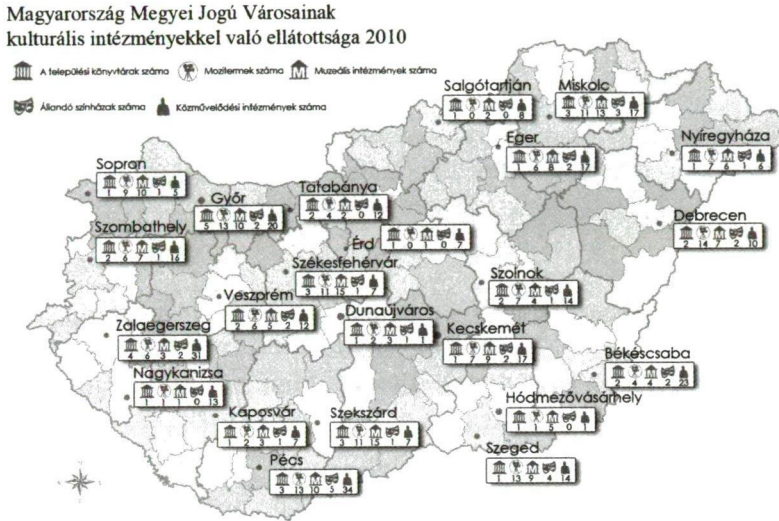
1. ábra: Megyei jogú városok népesség szerinti megoszlása 2010

Fig. 1: Distribution by population of the Towns of County Right in 2010

2. ábra: Magyarország Megyei jogú városainak kulturális intézményekkel való ellátottsága 2010

Fig.2: Supply of cultural institution in the Towns of County Right of Hungary in 2010

Forrás: KSH adatai alapján szerk. VARGA A. 2010

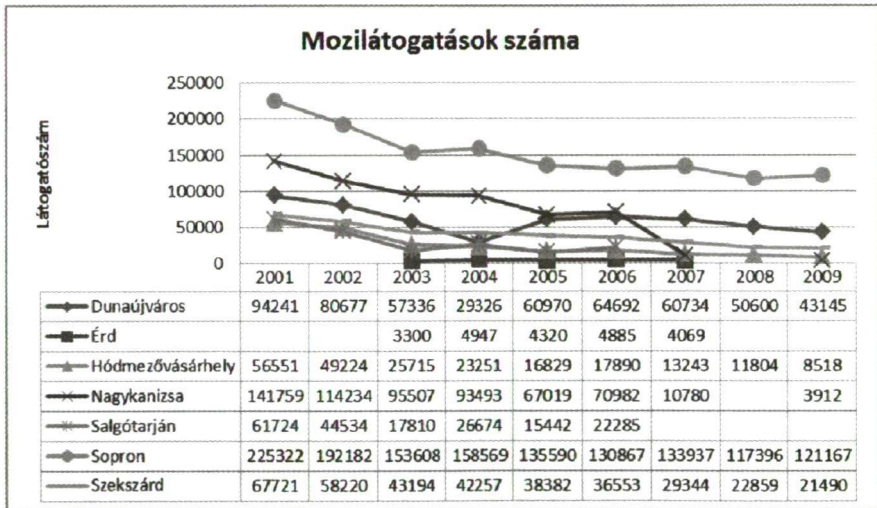
A 2. ábra Magyarország megyei jogú városai kulturális intézményekkel való ellátottsági szintjét szemlélteti. A hasonló népességszámú, de eltérő történelmi múlttal rendelkező városok képezték az összehasonlítás alapját (Salgótarján, Hódmezővásárhely, Érd). A hasonló népességszámú városok adatait összevetve megállapítható, hogy Dunaújváros előnyös helyzetben van. Az egyes intézmények jellemzőit áttekintve látható, hogy a települési könyvtárak száma a Dunaújvároshoz hasonló jellemzőkkel rendelkező településeken egy, esetenként kettő. A muzeális intézmények számosságát tekintve látható, hogy Érddel, Nagykanizsával vagy Salgótarjánnal összevetve Dunaújváros (három muzeális intézmény) pozitív irányba tér el. A muzeális intézmények száma Dunaújvárosban három, Érden egy, Nagykanizsán egy, Salgótarjánban kettő. A hasonló népességszámmal rendelkező településeken (Hódmezővásárhelyen, Nagykanizsán és Érden) nem működik színház, ugyanakkor Dunaújváros befogadó jellegű színházzal rendelkezik. A mozitermek számát tekintve az adat jónak tekinthető a város nagyságrendjéhez viszonyítva. Érd nem, Nagykanizsa és Hódmezővásárhely egy-egy mozitermmel rendelkezik. Az intézményi eloszlás adatait vizsgálva a közművelődési intézmények számában tér el negatív irányba a hasonló népességszámú városok adataitól. A közművelődési intézmények száma Dunaújvárosban és Hódmezővásárhelyen egyaránt egy, Érden hét, Nagykanizsán tizenhárom.

3. A kulturálódási lehetőségek iránti aktivitás tendenciáinak változása Dunaújvárosban és nagyvárosainkban

A mozilátogatási adatok és a mozielőadások száma közötti összefüggéseket vizsgálva látható, hogy Dunaújvárosban 2001-ben volt a legmagasabb a vonatkozó érték, 2004-ben a legalacsonyabb. 2006-tól csökkenő tendencia érvényesül a vizsgált városok mindegyikében. Hódmezővásárhelyen 2001-től folyamatosan csökken a látogatószám, a 2002-ről 2003-ra 50%-kal csökkent a látogatások száma. Nagykanizsán szintén drasztikus visszaesés figyelhető meg. Ugyanezek a tendenciák Sopront esetében is érvényben maradnak. A nagyvárosokban (Győr, Debrecen, Szeged, Pécs) 2008-ig csökkenő tendencia érvényesül, 2009-ben azonban növekedés indul meg (1-2 diagram).

1. diagram: A mozilátogatók száma a Dunaújvárossal megegyező lélekszámú megyei jogú városokban 2001 – 2009

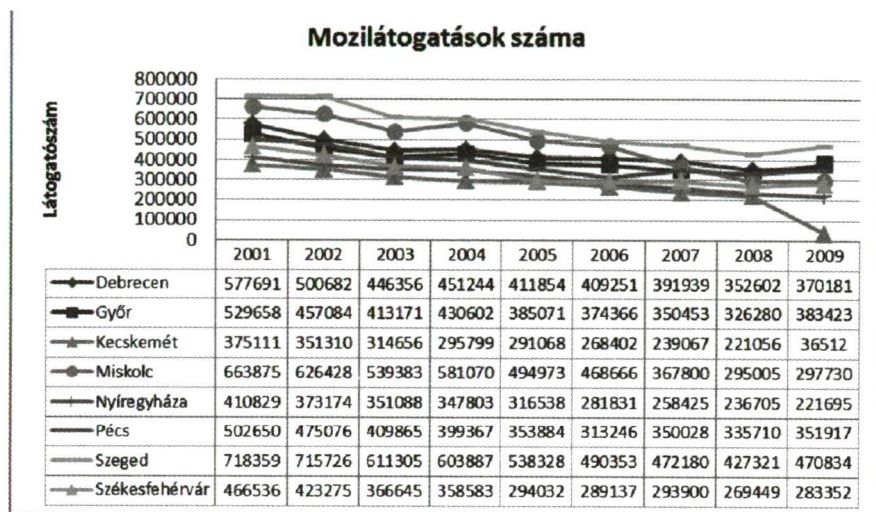
Chart 1: Development of the number of cinema visitors in the same population of Dunaújváros Towns of County Right between 2001 and 2009

Forrás: KSH adatai alapján szerk. VARGA A. 2010

2. diagram: A mozilátogatók száma a legnépesebb megyei jogú városokban 2001 – 2009

Chart 2: Development of the number of cinema visitors in the most populous Towns of County Right between 2001 and 2009

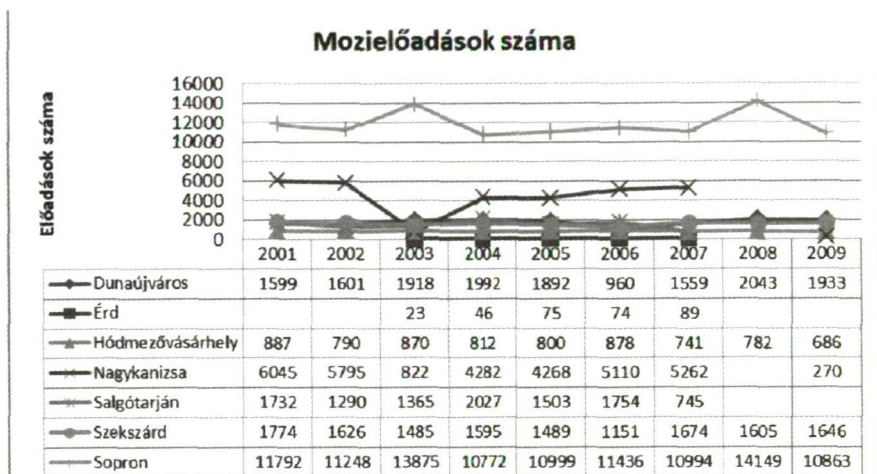

Forrás: KSH adatai alapján szerk. VARGA A. 2010

Dunaújváros esetében 2004-ig növekvő, azután alapvetően stagnáló tendencia érvényesül. 2006-ban csökkent a legnagyobb mértékben az előadások száma. Hódmezővásárhely adatai szintén stagnáló tendenciát mutatnak, ugyanakkor 50 %-kal kevesebb a mozielőadások száma. A két város népességszáma közel azonos. Nagykanizsán a látogatók száma és az előadások száma drasztikusan visszaesett a vizsgált időintervallum alatt. Azon városokban, amelyekben a népességszám 100.000 fő felett van, a mozielőadások számának trendjét vizsgálva megállapítható, hogy bizonyos mértékű eltérés kimutatható, azonban ennek mértéke nem jelentős (3-4. diagram).

3. diagram: A mozielőadások számának alakulása a Dunaújvárossal megegyező lélekszámú megyei jogú városokban 2001 – 2009

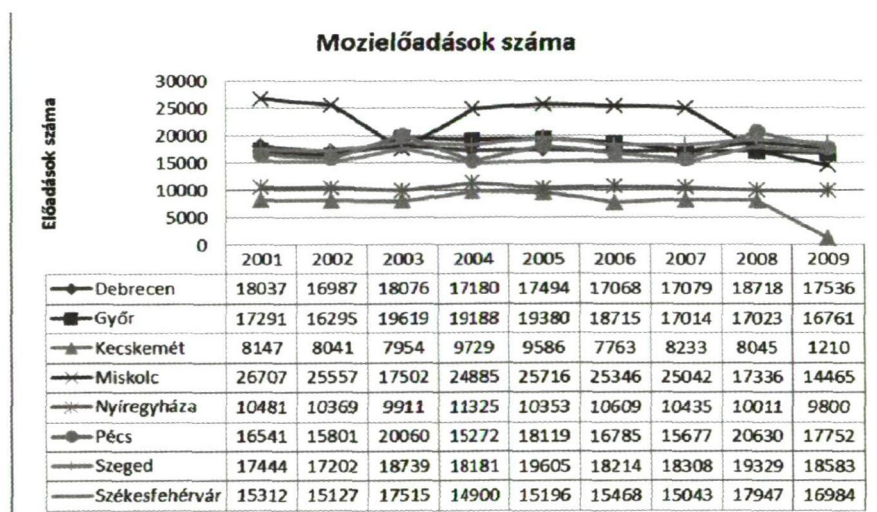
Chart 3: Development of the number of cinema shows in the same population of Dunaújváros Towns of County Right between 2001 and 2009

Forrás: KSH adatai alapján szerk. VARGA A. 2010

4. diagram: A mozielőadások számának alakulása a legnépesebb megyei jogú városokban 2001 – 2009

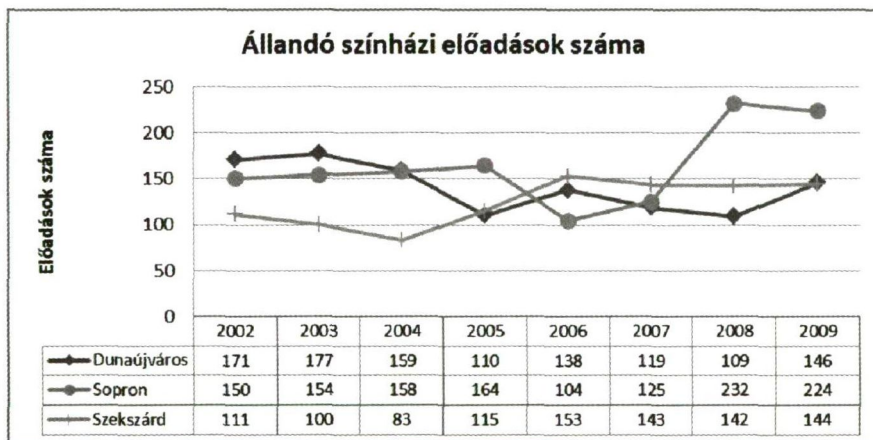
Chart 4: Development of the number of cinema shows in the most populous Towns of County Right between 2001 and 2009

Forrás: KSH adatai alapján szerk. VARGA A. 2010

Hódmezővásárhelynek, Nagykanizsának, Érdnek és Salgótarjának nincs állandó színháza. Dunaújvárosban állandó jellegű befogadó színház működik. A színházi előadások számát tekintve megelőzi Szekszárdot. Enyhe növekedés jellemzi a vizsgált településeket az előadások számát tekintve. Az igény a kulturálódás ezen lehetősége iránt kiegyensúlyozottnak tekinthető. Az adatok 2008-ban a válság kialakulásával kismértékű csökkenést jeleztek, a következő évben azonban ismét emelkedtek. Kivételt képez Tatabánya, ahol egyértelműen csökkenő tendencia érvényesül. A színházi előadások és a színházat látogatók számának összefüggéseit vizsgálva kijelenthető, hogy az előadások számával megegyező módon a látogatók száma is növekedést mutat. Ez a tendencia fordított esetben is érvényesült, amennyiben csökkent az előadások száma, a látogatói szám is negatívan változott (5-8. diagram).

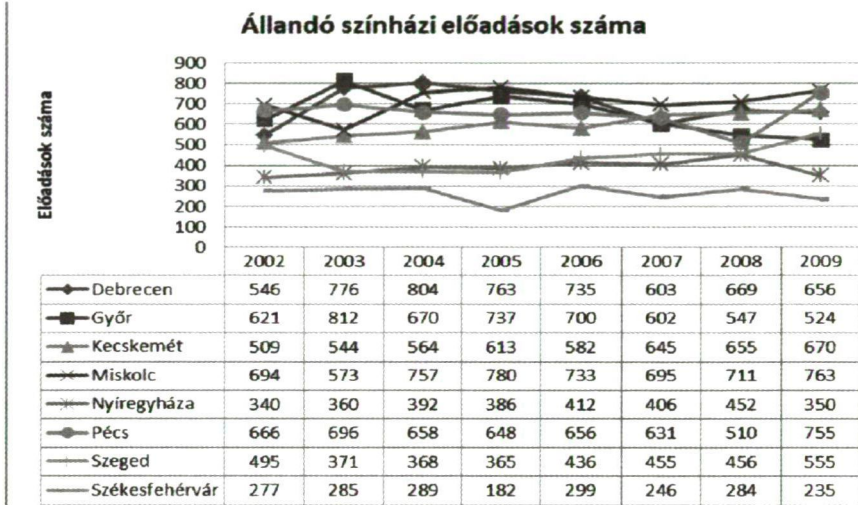
5. diagram: Állandó színházi előadások számának alakulása a Dunaújvárossal megegyező lélekszámú megyei jogú városokban 2002 – 2009
Chart 5: Development of the number of permanent theater in the same population of Dunaújváros Towns of County Right between 2002 and 2009

Forrás: KSH adatai alapján szerk. VARGA A. 2010

6. diagram: Állandó színházi előadások számának alakulása a legnépesebb megyei jogú városokban 2002 – 2009

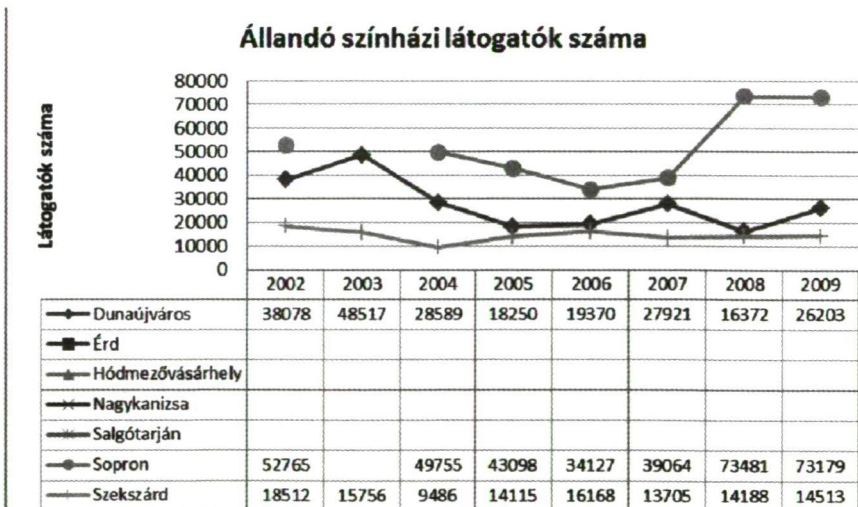
Chart 6: Development of the number of permanent theater in the most populous Towns of County Right between 2002 and 2009

Forrás: KSH adatai alapján szerk. VARGA A. 2010

7. diagram: Állandó színházi látogatók számának alakulása a Dunaújvárossal megegyező lélekszámú megyei jogú városokban 2002 – 2009

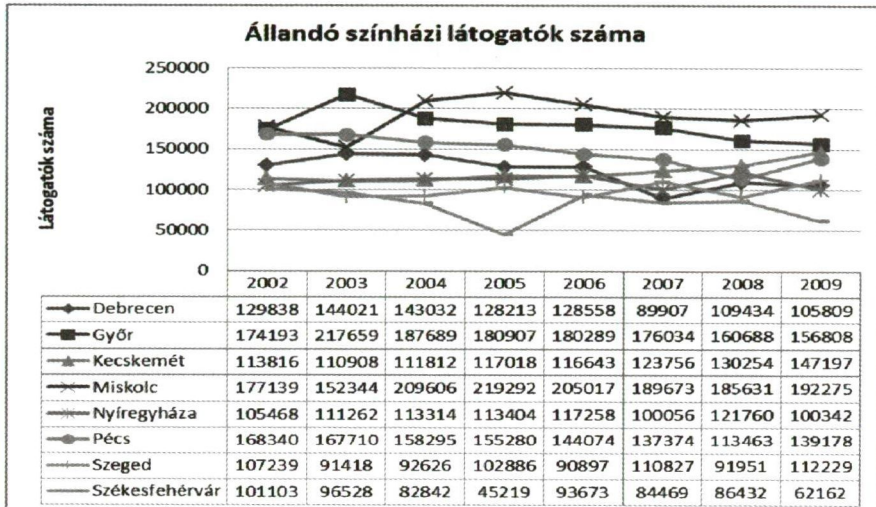
Chart 7: Development of the number of permanent theater visitors in the same population of Dunaújváros Towns of County Right between 2002 and 2009

Forrás: KSH adatai alapján szerk. VARGA A. 2010

8. diagram: Állandó színházi látogatók számának alakulása a legnépesebb megyei jogú városokban 2002 – 2009

Chart 8: Development of the number of permanent theater visitors in the most populous Towns of County Right between 2002 and 2009

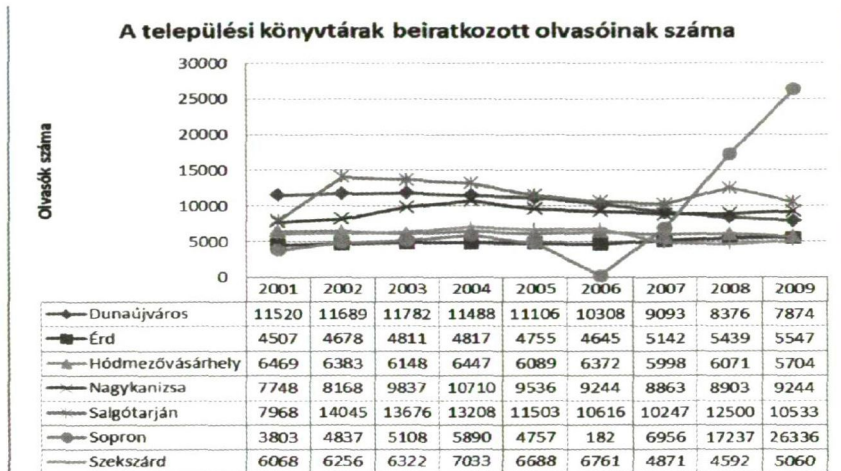

Forrás: KSH adatai alapján szerk. VARGA A. 2010.

A hagyományos értelemben vett könyvtári funkciók szerepe visszaszorul, előtérbe kerülnek a korszerűbb szolgáltatásokat (elektronikus dokumentumok tárolása, kölcsönzése, információs adatbázisok működtetése, távhasználat biztosítása) nyújtó átalakuló intézmények. A változó olvasói igényeinek kielégítéséhez szükség van az IKT eszközök korszerűsítésére. Az e-könyv szolgáltatás megvalósítása olyan lehetőség, mely a könyvtárhasználók számának növekedését eredményezheti. Országosan érvényesülő irányvonal a beiratkozott olvasók számának folyamatos csökkenése. A vizsgált városok mindegyikében hasonló tendencia érvényesül. Dunaújvárosban csökkenő tendencia figyelhető meg. Érden 2006-tól kezdődően csekély mértékű növekedés jellemző. Hódmezővásárhelyen és Nagykanizsán átmeneti emelkedés után jelenleg szintén csökkenő tendencia érvényesül. A települések méretétől függetlenül jellemző sajátosság, hogy az egyes településeken működő felsőoktatási intézmények pozitívan befolyásolják az értékeket. A hallgatók számának függvényében a beiratkozott olvasók száma a képzés ideje alatt növekvő. Sopronban 2008-tól dinamikus növekedés következett be. A 2001-es bázisához viszonyítva 2009-re hétszeresére nőtt a beiratkozottak száma. A változás elsősorú indoka a felsőoktatásban betöltött szerepének felértékelődésével magyarázható, 2008-ban alakult újjá a Nyugat-magyarországi Egyetem (9-10. diagram).

9. diagram: A települési könyvtárak beiratkozott olvasók számának alakulása a Dunaújvárossal megegyező lélekszámú megyei jogú városokban 2001 – 2009

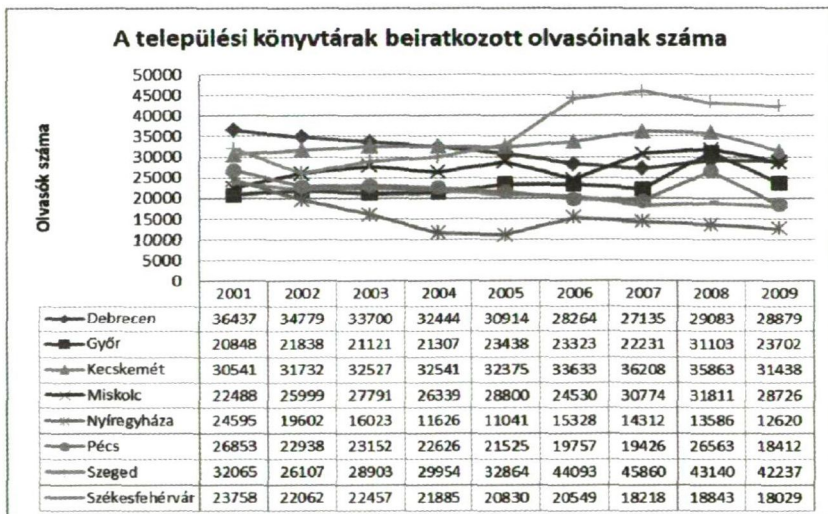
Chart 9: Development of the number of registered library readers in the same population of Dunaújváros Towns of County Right between 2001 and 2009

Forrás: KSH adatai alapján szerk. VARGA A. 2010

10. diagram: A települési könyvtárak beiratkozott olvasók számának alakulása a legnépesebb megyei jogú városokban 2001 – 2009

Chart 10: Development of the number of registered library readers in the most populous Towns of County Right between 2001 and 2009

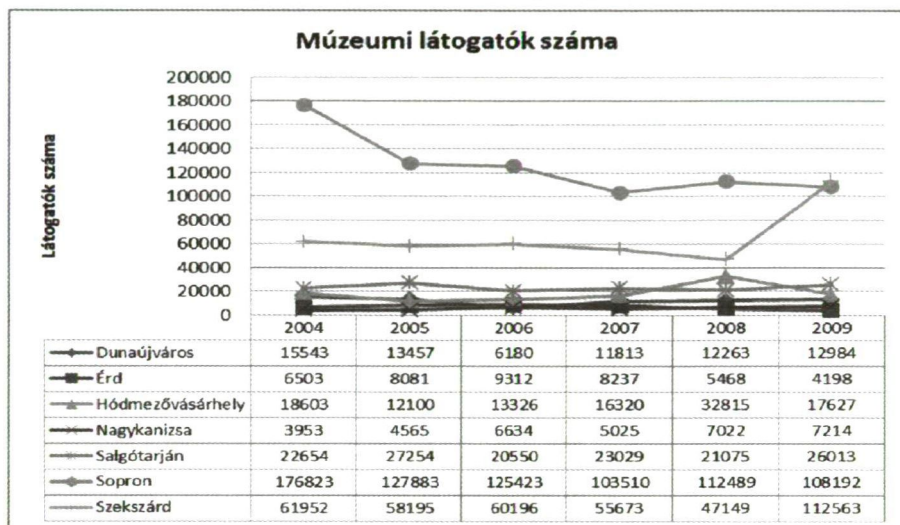
Forrás: KSH adatai alapján szerk. VARGA A. 2010

A 2000-es évtől kezdve elindult a múzeumok közművelődést támogató tevékenységének támogatása, a látogatottság pozitív irányba változott 2001 és 2006 között. Ennek keretében kerül megrendezésre 2006 óta a Múzeumok Őszi Fesztiválja elnevezésű rendezvénysorozat. A kezdeményezéshez egyre több intézmény csatlakozik.

Fontos törekvéssé vált a múzeumok bekapcsolása a közoktatási rendszerbe, a múzeumpedagógusok tevékeny közreműködésével. A kezdeményezés 2007-től indult el. A múzeumok látogatási szokásainak vizsgálata az alábbi eredményeket mutatja: a megyei jogú, de megyeszékhely státusszal nem rendelkező városok adatai eltérő tendenciákat jeleznek. Az adatokat jellemzően a turisztikai vonzerő és kapcsolódó szolgáltatások (idegenforgalom, vendéglátás) színvonala, valamint a tradicionális jelleg egyaránt befolyásolják. Dunaújváros adatai 2004-től 2006-ig csökkenő, majd emelkedő tendenciát jeleznek. Az adatok változása országos jelentőségű rendezvényekhez való kapcsolódással, emblematikus rendezvényekkel (Sopron) egyaránt magyarázható. Nagykanizsán 2007-től szintén nőtt a múzeumi látogatók száma. Érden 2006-ban érte el a legmagasabb értéket a látogatók száma, majd dinamikusan csökkent. Hódmezővásárhelyen 2008-ban a 2007-es év kétszeresére nőtt a látogatók száma, azonban 2009-ben jelentősen visszaesett. Sopronban a város sajátosságainak köszönhetően az adatok jellemzően magasak, ezen belül azonban nagymértékben nem változnak. A múzeumi látogatók száma azon településeken haladja meg a 100.000-es értéket, amelyekben az intézmények számosságát tekintve legalább hét muzeális intézmény található. Összességében Dunaújváros látogatási adatai nem maradnak el a hasonló népességszámú, kiemelkedő vonzerővel nem rendelkező városok adataitól (11-12. diagram).

11. diagram: A múzeumi látogatók számának alakulása a Dunaújvárossal megegyező lélekszámú megyei jogú városokban 2004 – 2009

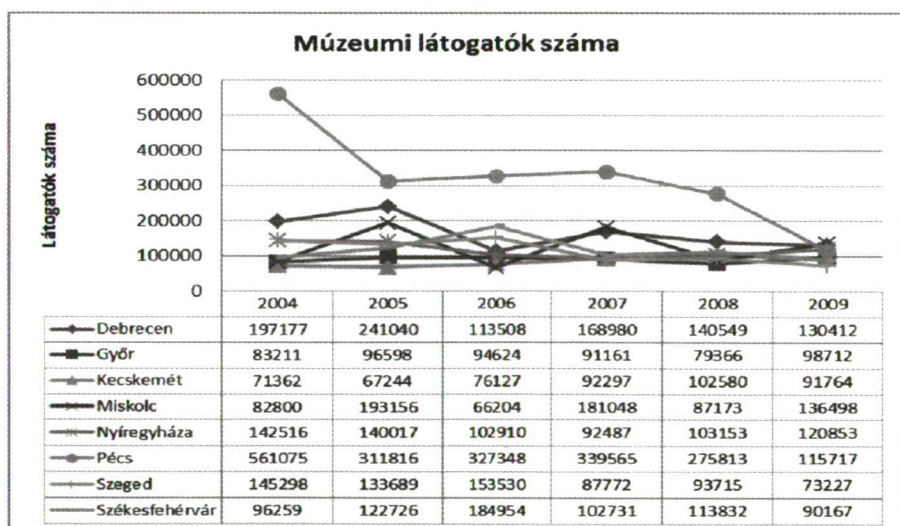
Chart 11: Development of the number of museum visitors in the same population of Dunaújváros Towns of County Right between 2004 and 2009

Forrás: KSH adatai alapján szerk. VARGA A. 2010

12. diagram: A múzeumi látogatók számának alakulása a legnépesebb megyei jogú városokban 2004 – 2009

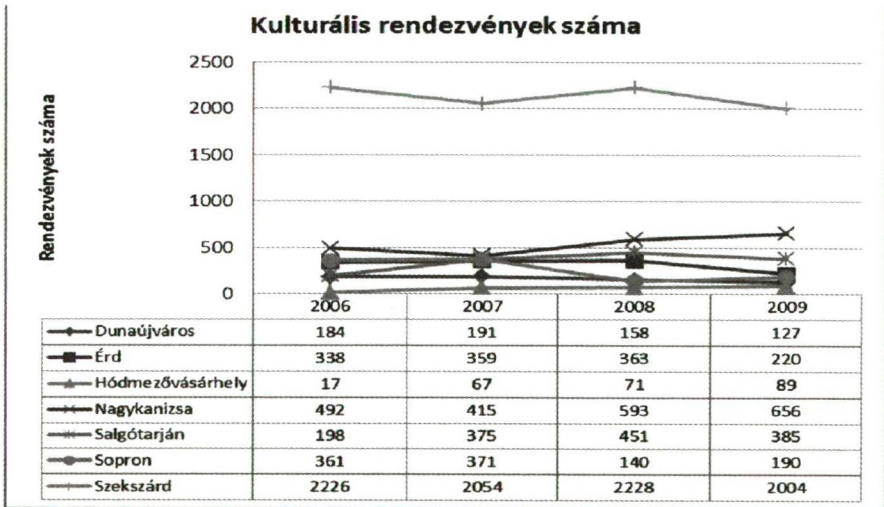
Chart 12: Development of the number of museum visitors in the most populous Towns of County Right between 2004 and 2009

Forrás: KSH adatai alapján szerk. VARGA A. 2010

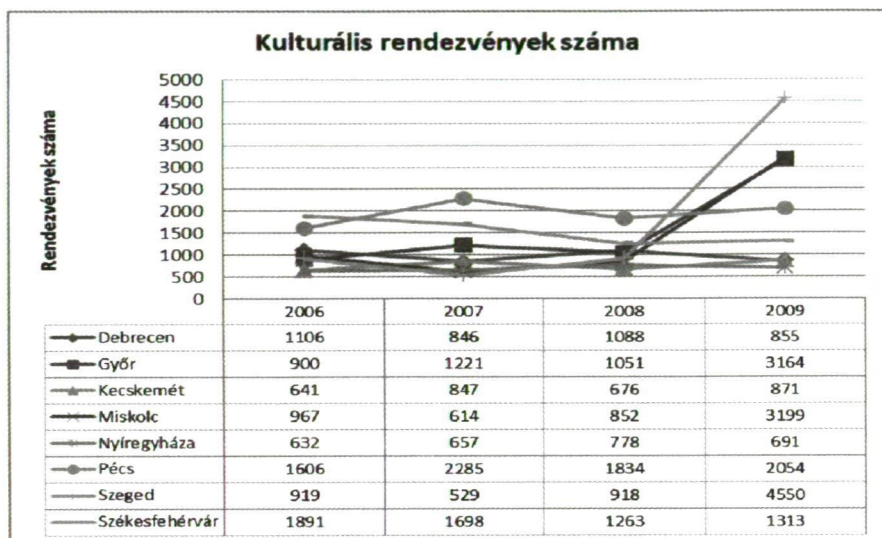
A kulturális rendezvények a résztvevők számára sajátos közösségi élményt jelentenek. A nagy tömegeket megmozgató országos hírű rendezvények pozitívan hatnak a település kulturális életére. A kulturális rendezvények differenciált képet mutatnak vonzáskörzetük, időtartamuk, témájuk és helyszínük tekintetében, melyek hatást gyakorolnak az adott településekre jellemző látogatószámok alakulására. Dunaújvárosban a kulturális rendezvények száma 2007-től kismértékben negatívan változott. A kulturális rendezvények számának 2009-es adatai országos szinten heterogén képet mutatnak. Általánosan elmondható, hogy a kulturális és szellemi központ jellegű történelmi városok (Győr, Szeged, Miskolc) program-szervezői 2009-ben az előző évek adataihoz képest háromszor, négyszer több kulturális programot biztosítottak. A változás alapvető oka, hogy a Magyar Turizmus Zrt. a 2009-es évet a Kulturális Turizmus Évének nyilvánította. A kampány célja a hazánk kulturális kínálata iránti figyelem felkeltése volt (13-14. diagram).

13. diagram: A kulturális rendezvények számának alakulása a Dunaújvárossal megegyező lélekszámú megyei jogú városokban 2006 – 2009
Chart 13: Number of cultural events in the same population of Dunaújváros Towns of County Right between 2006 and 2009

Forrás: KSH adatai alapján szerk. VARGA A. 2010

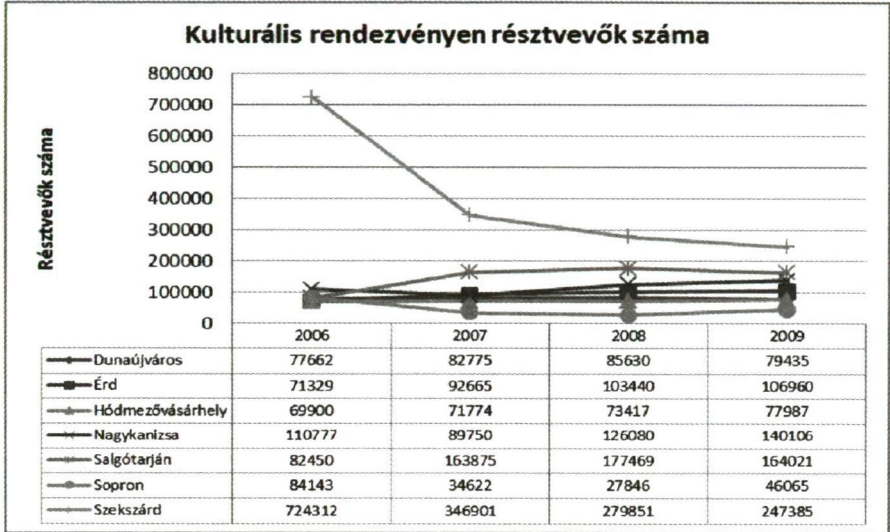
14. diagram: A kulturális rendezvények számának alakulása a legnépesebb megyei jogú városokban 2006 – 2009
Chart 14: Number of cultural events in the most populous Towns of County Right between 2006 and 2009

Forrás: KSH adatai alapján szerk. VARGA A. 2010

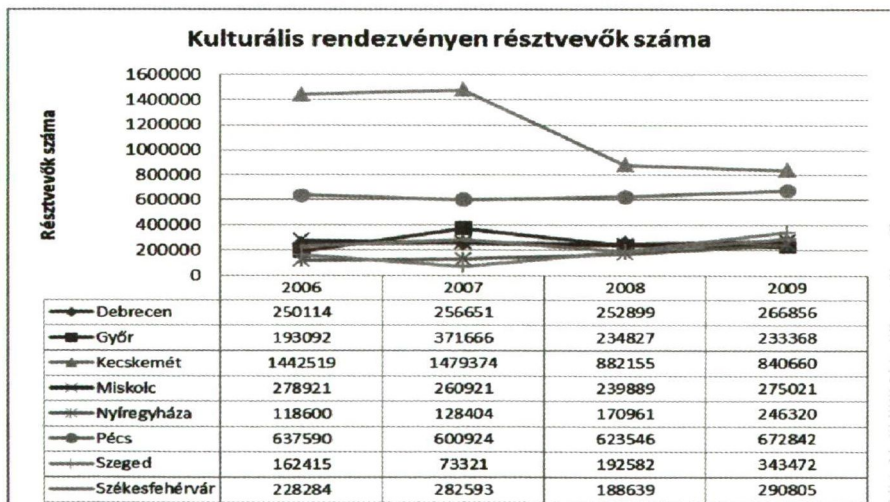
A kulturális rendezvényen résztvevők számát tekintve Dunaújvárosban stagnál a vonatkozó adat. A rendezvények számának pozitív irányú változása nem minden esetben vonja maga után a résztvevők számának növekedését. Hódmezővásárhelyen a programok száma nőtt, ugyanakkor a látogatók száma 2009-ben drasztikusan visszaesett. Ennek az az oka, hogy Szeged kulturális központként 2009-ben számos színvonalas rendezvényt tartott, negatívan befolyásolva ezzel a vonzáskörzetbe tartozó települések lehetőségeit. Hazánk történelmi nagyvárosaiban a rendezvényeken résztvevők száma kismértékű növekedéssel jellemezhető. A történelmi városok, szellemi központok tradicionális múltjuknak, magas színvonalú szolgáltatásaiknak és idegenforgalmi attrakcióiknak köszönhetően a látogatók kedvelt célterületei (15-16. diagram).

15. diagram: A kulturális rendezvények látogatószámának alakulása a Dunaújvárossal megegyező lélekszámú megyei jogú városokban 2006 – 2009
Chart 15: Number of visitors of cultural events in the same population of Dunaújváros Towns of County Right between 2006 and 2009

Forrás: KSH adatai alapján szerk. VARGA A. 2010

16. diagram: A kulturális rendezvények látogatószámának alakulása a legnépesebb megyei jogú városokban 2006 – 2009
Chart 16: Number of visitors of cultural events in the most populous Towns of County Right between 2006 and 2009

Forrás: KSH adatai alapján szerk. VARGA A. 2010

6. Összegzés

A Dunaújvároshoz hasonló jellemzőkkel rendelkező megyei jogú városokkal párhuzamot vonva, a város a kulturális intézményrendszer működését és a kulturális intézményekkel való ellátottságot tekintve előnyös helyzetben van. A KSH által rendelkezésre bocsátott adatsort elemezve alátámaszthatóvá vált a dolgozat azon állítása, mely szerint Dunaújváros kulturális intézményrendszerének működési adatai az országos tendenciákkal együtt haladnak. Az összehasonlítás alapját a hasonló népességszámú, megyeszékhelyi státusszal nem, de megyei jogú városi ranggal rendelkező városok (Hódmezővásárhely, Érd, Nagykanizsa és Sopron) képezték. Az adatok igazolták, hogy számos területen (állandó színház, alkotó művelődési közösségek száma) Dunaújváros előnyösebb helyzetben van. A város helyzetének elemzése során elengedhetetlen alapul venni a rövid történelmi múlt sajátosságait. Bizonyos tényezők vizsgálata kapcsán számosságot tekintve nem vethető össze a jelentős történelmi gyökerekkel rendelkező városokkal (Győr, Pécs, Szeged), ugyanakkor az országos tendenciák vizsgálhatóvá válnak. Dunaújváros és más megyei jogú városok esetében is csökkenő trend érvényesül például az települési könyvtárak beiratkozott olvasóinak, vagy a múzeumi látogatók számát tekintve. Magyarázatként szolgál, hogy átalakulóban vannak a lakosság preferenciái a kultúráközvetítő intézmények szolgáltatásainak igénybevételére vonatkozóan. Átértékelődik a hagyományos értelemben vett kulturális intézményrendszer fontossága. Az adatok arra ráirányítják a figyelmet, hogy bizonyos települések egyedi, hagyományteremtő rendezvényei magas nézőszámot eredményeznek. A kulturálódási lehetőségek iránti csökkenő igény a nem megfelelő szakmai színvonalú programoknak, infrastrukturális feltételeknek és az értékrend átalakulásának köszönhető. Dunaújváros belső periferiájának környezetében nagyobb térségi (interregionális) ellátó funkciót tölthet be³.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Ambrus Zoltán (2003): A nagyvárosok belső tagozódása: KSH Hajdú–Bihar Megyei Igazgatósága, Debrecen. 100. old.
- Bárdosi Mónika – Lakatos Gyuláné – Varga Alajosné (2004): A kultúra helyzete Magyarországon. Magyar Művelődési Intézet, Budapest. 123. old.
- Beluszky Pál – Györi Róbert (2004): Fel is út, le is út: Városaink településhierarchiában elfoglalt pozícióinak változásai a 20. században. In: Tér és Társadalom, Győr. 1-41. old
- Csapó Tamás (2005): A magyar városok településmorfológiája. University Press, Szombathely. 201. old.
- Csapó Tamás (2001): A megyei jogú városok regionális funkciói. In: 10 éves a Debreceni Egyetem Társadalomföldrajzi és Területfejlesztési Tanszéke. Debreceni Egyetem Társadalomföldrajzi és Területfejlesztési Tanszék, Debrecen. 237-244. old.

- Csongor György (1998): Dunaújváros a rendszerváltás után. In: Területi Statisztika 3, Budapest. 272. old.
- Dudás Katalin – Hunyadi Zsuzsa (2005): A hagyományos (színház, hangverseny, kiállítás) és a modern tömegkultúra (mozi, könnyűzenei koncert) helye és szerepe a kulturális fogyasztásban. Magyar Művelődési Intézet, Budapest. 124. old..
- Havellant Orsolya (2007): Dunaújváros, mint megyei jogú város pozicionálása. In: Kiss A. (szerk.): Dunaújváros és Térsége IV. kötet. Főiskolai Kiadó, Dunaújváros. 21-47. old.
- Horváth Gyula (2001): A magyar régiók és települések versenyképessége az európai gazdasági térben. In: Tér és Társadalom, Győr. 203-231. old.
- Hunyadi Zsuzsa (2005): Kulturálódási és szabadidő eltöltési szokások, életmód csoportok. Magyar Művelődési Intézet, Budapest. 84. old.
- Hunyadi Zsuzsa (2004): A művelődési házak közönsége, helye szerepe a kulturális fogyasztásban. MMI, MTA Szociológiai Kutató Intézet, Budapest. 77. old.
- Karvalics László (1996): Magyarország városai. Égisz Kiadó, Budapest. 523. old.
- Kékesi Márk Zoltán (2007): A hagyományos városökológiai elméletek alkalmazhatóságának korlátai a szegedi városszerkezet sajátosságainak tükrében. In: Zámolyi F. G. – Szilágyi T. (szerk.): Társadalom és épített környezet: válogatott tanulmányok a társadalomtudományok, a néprajz és az építészet területéről. DARTKE, IVA-ICKRA, Szeged. 228 old.
- Koncz Gábor – Kuti Éva – Lovas Tünde (1989): A kultúra és a kulturális fejlődés feltételeinek hosszú távú elgondolásai. Országos Közművelődési Központ, Budapest. 44. old.
- Központi Statisztikai Hivatal: 2001-es népszámlálás. KSH, Budapest.
- Tóth József (2007): A magyar népesség kulturális jellemzői a XXI. század elején. In.: A társadalmi földrajz világai. (szerk.) Kovács Csaba, Pál Viktor. Szeged: SZTE Gazdaság- és Társadalomföldrajzi Tanszéke. 503-510. old.
- Tóth József (1993): Nagyvárosok a magyar településrendszerben. In: Comitatus, 3. 7-8. Veszprém. 40-53. old.
- Udvardi Lakatos Endre (2002): Kulturális intézmények, szervezetek és a közművelődés. Zsigmond Király Főiskola, Budapest. 148. old.
- Varga Anita (2011): Dunaújváros kulturális életének mozgatórugói (kézirat).
- Veres Lajos (2006): Stratégiaalkotás és programkészítés a területfejlesztésben. Hazai Térségfejlesztő Zrt. Budapest. 84. old.
- Veres Lajos (2008): Térségi logisztika, Dunaújvárosi Főiskola. 68-76. old.

JEGYZETEK

1. Veres Lajos (2006): Stratégiaalkotás és programkészítés a területfejlesztésben. Hazai Térségfejlesztő Zrt. Budapest. 84. old.
2. Csapó Tamás (2001): A megyei jogú városok regionális funkciói. In: 10 éves a Debreceni Egyetem Társadalomföldrajzi és Területfejlesztési Tanszéke. Debreceni Egyetem Társadalomföldrajzi és Területfejlesztési Tanszék, Debrecen. 237-244. old.
3. Veres Lajos (2008): Térségi logisztika, Dunaújvárosi Főiskola, 68-76. old.